

Јелена Младеновић

IT'S ONLY ROCK'N'ROLL

Драган Бошковић, *The Clash*,
Нови Сад, КЦНС, 2016.

*Мој џејни Бог је увијек уз мене
Он играји ме и што на дуђе играје.
Он је само мој, само мој херој,
Па нема потребе да с њиме гњавим дуђе.
„Џејни Бог”, Хладно пиво, панк-рок бенд*

Када је у октобру 2014. године најавио, а годину дана касније и окупио академску јавност, хуманисте са простора читаве Европе, да у оквиру јубиларног X Међународног научног скупа *Српски језик, књижевности, уметности* на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу, говоре и пишу о рокенролу – да мисле *рокенрол* – Драган Бошковић, професор, научник и песник (не нужно овим редоследом), отворио је нешто попут „претциклуса”, још увек вантекстовног али присутног искуства, збирке *The Clash*, која се појављује убрзо након одржаног скупа, или свега неколико месеци пре него што је у октобру 2016. године више десетина научних радова добило место међу корицама зборника са насловом *Rock'n'roll*. Био је то један од најнеобичнијих скупова академске јавности позване да искуство рокенрола двоструко проживи – у условима инертних факултетских сала, као и на бини (поред бине или, ако је било могуће, а јесте – изнад ње!). Плакати са сликама бендова *The Clash* и *The Beatles*, кантаутора као што су Џенис Џоплин и Елвис Присли, на којима су биле исписане сатнице

свих окупљања, од научних сесија до правих рок маратона у крагујевачком Дому омладине, пропагирани су апсолутно развлашћивање и коначно укидање било каквих подела на „суб-“, „контра-“ и канон, показујући да су места на којима живе уметност и наука иста. Жеља да то чедо, *enfant terrible* (контра/суп)културе двадесетог века, са којим *ишше и чииа и уметности и науку*, постави под истраживачку лупу, па по цену да и ову идеју, као и многе друге, како и сам каже, *пошроши*, није резултирала само поменути зборником посвећеним четрдесетогодишњици постојања панк-рока, кроз сећање на први концерт групе *The Clash*, одржан 4. јула 1976. године. У приближно исто време, од стране истог уредника, појављује се још један зборник радова сакупљених под насловом *Срећа* као под кровом, чији паратекстуални елемент, слика Џенис Џоплин на корицама, која својим склопљеним очима употпуњује идеју среће у виду измичућег простора и клизећег времена, полако наводи на то да је Бошковићев хронотоп среће, као никад до краја спознатог жељеног искуства, заправо хронотоп рокенрола који ћемо сусрести у књизи *The Clash*; можда лична, можда генерацијска утопија, али можда и једини начин да се уметност, она велика – интегрална – која не трпи поделе, и наука, живот сам, нађу у сагласју и нераскидивом јединству.

Иако би непажљивог читаоца наслов нове Бошковићеве збирке могао завести да помисли да је реч о биографији која памти историјат славног панк бенда, зелена линија на корицима, знак препознатљивости едиције (одбране) поезије КЦНС, разбиће првобитну мисао и повести нас тамо где Бошковићева збирка заиста живи – у вртлог спонтаног песничког израза иза којег се наслућује искуство рокенрола. *The Clash* – у преводу *судар*, као сукоб две војске, можда алудира на сукоб две велике силе унутар истог лирског гласа, академске културе и контракултуре, али судар сада већ потпуно испражњених појмова центра и маргине који и сама збирка потврђује. Биран можда из истог разлога из којег су чланови овог бенда одабрали своје име пре неколико деценија, са жељом да се покаже да је таква врста поделе одувек била излишна, јер будући да није доживљена није ни стварна, Бошковићев поновни избор истог наслова/имена јесте последње упориште једине потребне идентификације отелотворене у стиховима ослобођених могућности било какве поделе. Отуда је можда највећа *заблуда* нашег *чииања* да Бошковићева књига представља „судар“ званичне, тзв. високе и супкултуре или контракултуре. Поигравши се вешто елементима аутофикције, да његов лирски субјект истовремено није ни песник ни професор, текст је управо потврдио супротно, да се може бити и једно и друго. Јер ова поезија је дијалог делова Истога, а не сукоб разлика, и написана је са великом хуманистичком визијом

интегралности као јединог могућег вида постојања истинске уметности. И као да одјекују сада далеке идеје панхуманистичког естетизма препознатог још у делима критичара Бранка Лазаревића, да је највећа уметност недељива. Управо та интегрална естетика, интегрална уметност, јединство и недељивост искуства доводе у везу Стефана Првовенчаног и Дејвида Боувија, те зато више и није битан појединачан идентитет и његова склоност ка дисперзивности. Рокенрол је одавно ушао у књижевност где у семиотичком смислу функционише иконички, упркос томе што постоје подељена мишљења о томе да ли књижевност треба да има јасне референце на садашњи тренутак, те да ли актуелност знака потекло из тзв. супкултуре може пољуљати некакве замишљене и замагљене скаларне естетске вредности. Иконички знаци из рокенрола за истинског уживаоца ове поезије ипак нису никакви успутни маркери актуелности. Они указују да подељености нема и да се рокенрол не супротставља врхунској уметности којој канон никада није ни био потребан, него управо идеји канона која би да уметност обузда чиме би јој се снага и одузела. Присност најудаљенијих делова истог бића – то је „Д Клеш”, а уланчани културни знакови, у дијалогу пуњења и пражњења, семантизације и ресемантизације, доказ су перманентног присуства агона који се води унутар бића јер је тамо одувек и једино био могућ.

И зато када желимо да мислимо о књизи *The Clash*, не морамо да помињемо немогућности. Не морамо и нећемо ни о кризи, јер криза је ограниченог временског деловања, а када су знаци онога што зовемо кризом трајни, онда то више криза није, иако остаје симптом нечега. Хоћемо баш о рокенролу, и то не само о често незграпним стиховима рок поезије, о чије се постојање многи оглушују. Желимо да иза мреже означитеља откријемо само једно означено – можда Божиловићевог *rock anthros-a*, биће које мисли срцем и воли умом и које ће се себи својственом аутоиронијом обратити за помоћ када жели да каже ко је:

*Куйио сам данас расџа-кају,
сад се разликујем, имам идениишеи,
а намера ми је била само да од
хладног вешра сачувам главу.*

(„Овај град јесте лука, Капија света”)

Хоћемо зато о рокенролу као квинтесенцији једног духа и једног, најбаналније али најтачније речено – погледа на свет, другачијег само зато што је „лично мој” (плеоназам?!), а који желим да поделим баш са „тобом” јер верујем да „ти и ја смо исти”. Тај човек бунта или човек

клеша, неутаживог луталачког духа који и у науци и у књижевности дише истим ритмом, *истим ритмом и пише и чита*, то је и адресант и адресат Бошковићеве поезије, а зато је његов лирски мистификовани двојник, и песник и професор (научник), човек који је укинуо границе и показао могућност јединства искуства са обе стране. Зато је у овој поезији све лично. Бол је личан као бол вечитих блузера. Он је знак да смо живи и опомиње да је постојање ништа друго до бивствовање у неком „хуманом Вавилону”, Београду или Крагујевцу, Берлину, Хамбургу или било којем другом граду:

*Град ме је, рекох вам, узео,
не знам где почињем, а где он завршава.
(„Град ме је, рекох вам, узео”)*

А тај *зависник од мейнројоле* само се придружио славним песницима града, Црњанском и Павловићу, које је интертекстуално дозвоао кроз стихове „Јутро моје Богородице тек долази”.

И још једном метафора пута и лутања, вечитих рокенролера као луталица (drifters), проналази своју могућност да пренесе искуство познатог али поново доживљеног. Лутање кроз градове не би ли се променом места пронашло нешто стално и непроменљиво јер је искуство путовања, било стварно било имагинарно – *И њутовао сам, кажем, седећи у месту* („Рођен сам у Београду”) – увек са истим циљем. Тај вечити Бошковићев потенцијал (*када бих био*) није ништа друго него реализована метафора путовања, тражења места док је још једина права срећа она луталачка, она која то место не налази – *Just keep swimming* – као што каже Дору у *Finding Nemo*, чија слика (наивно) стоји на корицама Бошковићеве књиге *Заблуде читања*. Када би размишљао о оствареном, о испуњеном, то би било и његово укинуће, али та стара идеја добија „нови језик” и „нови осећај”. Добија тај ритам рокенрола, панка, као и понекад заглашујуће буке коју не изазива само ономатопеја већ и колаж културних знакова, цитата, превода и препева, на свој начин поново отпеваних старих (једног јутра заборављених) песама. *Никада нећу научити да читам (...)* *већ чешири деценије дрхтајући читам пред својом учишћељицом* („Just keep swimming”) одзвања у ковитлацу тешкоће лутања, преиспитивања граница сопствене културе и њене пропустљивости за културе других. Та интертекстуална мрежа сведочи да је једном о мени све већ речено и да ја још једино могу (или не могу) да то опет прочитам. Оно што је ипак ствар избора јесте ритам у којем ћу читати, а то је овде ритам рокенрола. Корто Малтезе којег је нацртао Хуго Прат, *очевим* бријачем урезује линију среће на свом длану одређујући судбину као ствар избора.

Шта је заправо књига *The Clash*? Можете је читати како хоћете, и мислити да није збирка песама, да је можда поема, лирски роман... можете тражити хиљаду назива за текст који је укинуо све границе. И нећете га ухватити јер је он, као и рокенрол, неухватљив. Јер се опире да своју субверзивност преда границама жанра, као и било каквим другим границама. Њена велика наративност никако не укида сегментарност као поетски супстрат. Тај ритам никакви елементи прозаичног и свакодневног попут:

*Кућио сам флашицу воде,
Зезнуо се шићо сам појио кајућино,
џорушица ме морила цео дан,
(„Венецуелански специјалитет се зове Брак”)*

не могу да угрозе. Поезија се одавно не боји прозаичног, а прозе се, ваљда, никада није имала разлога бојати. Од свих рокенрол хероја попут Спрингстина, Пита Шелија, Џоа Страмера, Пети Смит, Грејс Слик, Тарје Турунен и многих других, кроз књигу *The Clash* су се поред две велике смрти родитеља, провукле и смрти неких од рок легенди, попут Боувија и Лемија. И као да су ове смрти једне друге условиле. Одупирање том највећем болу:

*А дечак у мени,
онај дечак никако да скине Clash мајицу,
(„Пријатељи, нема пријатеља”)*

јесте последица спознаје *иразног неба* („Рођен сам у Београду”), најтрауматичнијег искуства појединца. Дубине духовног незнања уобличене су и кроз појављивање Божића („Никада нисам био овако усамљен”), тог незаобилазног топоса духовних илгалаца. Али баш на том месту се рађа и Бошковићева Богородица. Лична као што је и рокенрол личан. И ко сме да каже да она није „брза помоћница” само зато што *јагодице њених ирстију ирвирују из иоцејаних врхова рукавица* да додирну оно људско које пати. Колико руку она има, две или три, није више битно ако се она има у рукама – *Into my Arms* – јер само тако она и даље чини чуда и не престаје бити Богородица: *Само кажем: Марија!, и све буде како иреба.* („Into My Arms”)

Шта нама остаје на крају, песник је рекао пре збирке *The Clash*: „Зато, остаје, читати поезију, / и палити свеће.” Свеће можете палити тихо, у себи, како то поручује Шпанац из песме „Данас ми је умрла мајка”, а поезију ипак читајте наглас. Или како се то у рокенролу чини – на сав глас!

П. С. Литература на коју се ауторка ових редова, написаних тек неколико сати пре него што је Боб Дилан проглашен добитником Нобелове награде за књижевност, позивала, налази се, између осталог, у писменим и усменим казивањима Драгана Бошковића. Због природе форме овог текста који и сам прати ритам рокенрола, она остаје прећутана, као што је с разлогом остао ненаписан и понеки цитат из неке рок песме коју је песник додируно овлаш, тек помињањем њеног наслова.